

ПРОФЕСІЙНИЙ СТАНДАРТ УЧИТЕЛЯ ЯК ОСНОВА СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ОСВІТИ

Бойко Марія

*кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і
методики початкової та дошкільної освіти Тернопільського
національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка*
maryboyko@tnpu.edu.ua

Генсерук Галина

*кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри інформатики
і методики її навчання Тернопільського національного педагогічного
університету імені Володимира Гнатюка*
genseruk@tnpu.edu.ua

Сучасні виклики, які стоять перед вищою педагогічною освітою, інтеграційні процеси у сфері управління її якістю, дають змогу виокремити зміни та інноваційні підходи до професійної підготовки вчителя ХХІ століття. Зокрема, нормативні, які здійснюються в процесі модернізації й стандартизації вищої педагогічної освіти і мають відповідне нормативно-правове забезпечення; локальні, які містять сукупність чинників, що обумовлені особливостями розвитку певного регіону країни, традиціями науково-педагогічної школи закладу вищої освіти (надалі ЗВО). Зміни відбуваються як на загальноосвітньому (багатопрофільність, інтернаціоналізація, цифровізація), так і на інституційному рівні (міждисциплінарність, компетентісно-орієнтований характер освітніх програм, практикоорієнтованість професійної підготовки майбутнього вчителя).

Важливим для системи управління якістю вищої освіти було прийняття у 2020 році Професійного стандарту за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)» (далі – Професійний стандарт), який є стратегічним документом для реалізації освітніх програм у вищій школі, оскільки сьогодні педагогічні університети у процесі підготовки майбутнього вчителя орієнтуються на потреби системи освіти та вимоги ринку праці. Освітній процес у вищій школі має гуманістичну спрямованість, яка проявляється в орієнтації на універсальні цінності; відповідальності за свій вибір, як умову розвитку особистості та її самореалізацію; формування професійно

орієнтованих знань здобувача освіти; залучення студентів до роботи в інформаційному освітньому середовищі; ціннісному самовизначенні; зміщенні акцентів від засвоєння знань до їх конструювання [2].

Професійний стандарт включає опис основних педагогічних функцій, встановлює єдині вимоги до загальних та фахових компетентностей вчителів закладів загальної середньої освіти різних рівнів, допуску їх до роботи та умови праці [2]. Крім цього, Професійний стандарт дає змогу вчителю визначити чіткі орієнтири власного професійного розвитку, а також використати можливості для підвищення кваліфікації. Вчитель, маючи професійний стандарт як орієнтир, зможе після процесу самооцінювання обирати ті сфери, у яких би можна було розвинути свої професійні здібності.

Рис. 1 Зміст Професійного стандарту вчителя

Стандарт втілює сучасний підхід до професійної діяльності вчителя, мета якої полягає в організації процесу навчання та виховання учнів, формування у них ключових компетентностей та світогляду на основі національних та загальнолюдських цінностей, а також розвитку інтелектуальних, творчих, фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання [2].

У Професійному стандарті визначено пріоритетні вектори професійної підготовки вчителя, зокрема навчання і професійний

розвиток. Сучасний вчитель має об'єктивно оцінити свої сильні і слабкі сторони, а також ті сфери діяльності, що потребують удосконалення, повинен змодельовати важливість інвестування свого часу в професійний розвиток.

В управлінні якістю вищої освіти акцент робиться на зміст підготовки майбутнього вчителя, який передбачає формування загальних (наскрізних компетентностей), які є засадничими у професійній діяльності вчителя та визначені у Професійному стандарті: громадянська, соціальна, культурна, лідерська та підприємницька компетентності. Також розкрито основні трудові функції вчителя, в межах кожної функції визначено компетентності, якими має володіти вчитель, відповідно до кваліфікаційних категорій, що дозволяє йому визначати критерії самооцінювання, а також готовність до професійної діяльності:

- навчання учнів предметів (інтегрованих курсів) – мовно-комунікативна, предметно-методична, інформаційно-цифрова;
- партнерська взаємодія з учасниками освітнього процесу – психологічна, емоційно-етична компетентності та компетентність педагогічного партнерства;
- участь в організації безпечного та здорового освітнього середовища – інклюзивна, здоров'язбережувальна, проєктувальна компетентності;
- управління освітнім процесом – прогностична, організаційна, оцінювально-аналітична компетентності;
- безперервний професійний розвиток – інноваційна, рефлексивна компетентності та здатність до навчання впродовж життя.

Усвідомлення майбутнім вчителем своїх функцій, сформованість зазначених компетентностей забезпечить його якісну професійну підготовку, згармонізує особистісно зорієнтовану, змістову та рефлексивну складову майбутньої професійної діяльності вчителя. Загальнокультурні, психолого-педагогічні, методичні здатності, способи діяльності, посилять професійну спрямованість, забезпечать фундаментальність базової підготовки майбутнього вчителя.

Отже, професійний стандарт вчителя є підґрунтям для процесу управління якістю підготовки майбутнього вчителя, для розробки і акредитації освітніх програм у закладах вищої освіти, для впровадження курсів підвищення кваліфікації, для самооцінювання вчителя і планування власного професійного розвитку, для

сертифікації (атестації) вчителя. Власне у професійному стандарті визначено основні результати професійної діяльності вчителя та очікування від нього на кожному наступному етапі вчительської кар'єри.

Список джерел

1. Закон про вищу освіту: Закон України від 1.07.2014 року № 1556-VII.

URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Професійний стандарт за професіями «Вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти», «Вчитель закладу загальної середньої освіти», «Вчитель з початкової освіти (з дипломом молодшого спеціаліста)»: Наказ Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України від 23.12.2020 р. № 2736. 45 с.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/files/text/87/f502781n16.pdf>
(дата звернення: 05.10.2022).